

Теорія аргументації не може бути зведена лише до теорії логічного доказу, вона ґрунтується на концепції істини, а не на вірі та достовірності; вона не може бути зведена до наукової методології та евристики, тобто теорії аргументації, оскільки аргумент є окремим випадком аргументації [6, с. 185].

Логічні прийоми, що розробляє теорія аргументації використовують в еристиці – мистецтві суперечки. Якщо під час суперечки прихильник висунув більше однієї точки зору, то не можна обмежуватися простими аргументами. Якщо розбіжності в думках неоднозначні, то і прихильники, і опоненти повинні представити свої аргументи. При цьому їх аргументи можуть бути простими і складними [5, с. 186].

Визначальним напрямком аналізу аргументації у площині мислення є опис способів обґрунтування та раціоналізації описових і оцінних тверджень. Серед цих способів – не лише такі традиційні універсальні, як дедуктивне виведення та індуктивне підтвердження висновків, а й контекстуальні способи обґрунтування, подібні до посилань на інтуїцію, традицію і практику [6, С.181].

Особливо доцільним використання такого обґрунтування є в практичній аргументації, зокрема, у судовому процесі. Юридичні доведення відрізняються від логічних вже тому, що в них фігурують речові докази, свідчення, дані експертиз тощо, котрі, з точки зору логіки, є контекстуальними підтвердженнями. З них не можна отримати дедуктивного висновку. Тому судові доведення слід розглядати як особливий спосіб аргументації, в якому всі зібрані і строго регламентовані процесуальними нормами дані використовуються для обґрунтування рішення, що виноситься судом [2].

Отже, теорія аргументації досліджує різні прийоми, які можуть сформувати або змінити переконання в процесі комунікації. Звичайно, ці технології залежать від конкретних галузей знань, аудиторій, соціальних груп і суспільства в цілому, а також від унікальності культури чи цивілізації, в якій вони формуються та застосовуються. Але у побудові міркування будь-якої з цих галузей знаходиться аргументація.

Список використаних джерел

1. Бабюк В. Л. Поняття релевантності: від неklasичної до неформальної логіки / В. Л. Бабюк // Гілея: науковий вісник. - 2016. - Вип. 106. - С. 178-182
2. Ємець Н. А. Побудова аргументації: універсальні й контекстуальні способи підтвердження висновку // "Викладання логіки та перспективи її розвитку", VIII Міжн. наук.-практ. конф. (2018; Київ). VIII Міжнародна науково-практична конференція "Викладання логіки та перспективи її розвитку", 17-18 травня 2018 р. : [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. С. Конверський [та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2018. – 95 с., с. 25 – 26
3. Ивин А. А. Логика. – М., 2001. – С. 320
4. Рузавин Г. И. Логика и аргументация. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997. – 351 с.
5. Хоменко І. В. Еристика: теорія та практика суперечки – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 280 с.
6. Щербина О. Ю. Логіка для юристів: Курс лекцій. – К. : Юридична думка, 2004. – 264 с.

Толкач А. М., ст. викладач кафедри кримінального права та правосуддя
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТЕОРІЯ НЕБЕЗПЕЧНОГО СТАНУ ТА ЇЇ РОЗРОБНИКИ

Кримінологія, як самостійна юридична наука має велику кількість шкіл в основу яких покладені певні теорії, концепції. Одні з них стали класичними, інші мали значний вплив на розвиток науки.

Однією із фундаментальних теорій є антропологічна кримінологічна теорія, представниками якої були Ч. Ломброзо, Р. Гарофало, Ж. Пінатель. Вони вважали, що злочинність обумовлюється антропологічними характеристиками людини, наявністю психічних хвороб та інших психофізіологічних властивостей злочинної особистості [1, с. 92].

Серед представників цієї школи крім науковців-медиків було багато видатних юристів, що стояли на позиціях Ч. Ломброзо використовуючи його спадок у теорії

кримінального права та на практиці. Серед них були учні Ч. Ломброзо – Е. Феррі (1856–1928), Р. Гарофало (1859–1934), які переглянули окремі положення Ч. Ломброзо доповнили їх тим, що визнали роль певних соціологічних факторів у формуванні особистості злочинця [2, с. 62].

Вперше сформулював поняття «небезпечного стану» італійський кримінолог Р. Гарофало у своїй книзі «Критерії небезпечної поведінки» (1880 р.). Він пояснив небезпечний стан як перманентну (мінливу) та іманентну (внутрішньо властиву людині) схильність до здійснення злочинів.

Суть теорії небезпечного стану полягає в тому, що існують люди, спосіб життя яких або фізичні особливості їх особистості викликають небезпеку, але їх потрібно не карати, а допомогти вийти зі стану підвищеної схильності до злочину [3, с. 49].

Цей стан є тимчасовим і відповідає внутрішній кризі, що змінюється емоційною байдужістю, після якої настає егоцентризм, а потім лабільність (нестійкість), яка може знову перерости в кризу. Небезпечний стан діагностують фахівці. При цьому важливу роль відіграє порівняння результатів дослідження особи з відомостями про ситуацію, у якій вона знаходиться. При оцінці ситуації враховують матеріальні умови, оточення особи, наявність психотравмуючих факторів [1, с. 92].

Ще одним представником теорії небезпечного стану був Е. Феррі, який у своїй праці «Теорія неосудності і заперечення вільної волі» спростовував вільну волю та підтримував теорію причинності. Розрізняв три види факторів схильності до злочинів: антропологічні (фізична будова тіла, психічний стан, особливості статі, віку); фізичні (клімат, особливості ґрунту, температуру повітря, сезонні зміни); соціальні (щільність населення, мораль, релігію, стан промисловості).

Таким чином, можна констатувати, що Р. Гарофало та Е. Феррі зберегли основні положення теорії Ч. Ломброзо, але значно підсилили роль соціальних чинників злочинності.

Сучасні прихильники цієї теорії вважають, що небезпечний стан – явище не юридичне, а клінічне, яке розкривається головним чином клінічними методами. На їхню думку, всяка кримінологічна діагностика відбувається у три етапи: діагностика злочинних здібностей; діагностика соціальної непристосованості (без адаптації); діагностика небезпечного стану. Діагностика виявляє злочинний поріг особи, тобто «легкість» переходу її до злочину [2, с. 62].

Ця теорія розповсюджена у США і називається клінічною кримінологією.

Отже, клінічна кримінологія - це науковий напрямок кримінології, заснований на концепції «небезпечного стану» злочинця, розробленої в кінці XIX ст. італійськими вченими Р. Гарофало та Е. Феррі [4].

Схильність окремих індивідів до вчинення злочинів може бути виявлена спеціальними тестами, а також вивченням способу поведінки злочинця, і скоригована з використанням медичних методів. Представники клінічної кримінології використали дослідження нейрофізіологів, які встановили взаємозв'язок агресивності з аномаліями функціонування ряду ділянок головного мозку [5, с. 161].

Після Другої світової війни видатним представником цієї теорії був відомий кримінолог Ж. Пінатель, який заперечує кару як превентивний стримуючий засіб. Він робив спроби перетворити кримінологію у своєрідну антикриміногенну медицину, а в'язницю – у клініку, де клінічний вплив здійснюється згідно з такими етапами: діагноз, прогноз і перевиховання. Окрім психоаналізу, в арсеналі клінічної кримінології: електрошок, медикаментозний вплив, хірургічні та інші методи [6, с. 121].

Як будь-яка концепція - теорія небезпечного стану має свої недоліки, ними є: небезпечний стан особистості ототожнюється зі злочинною особистістю; відсутнє пояснення причин злочинності у суспільстві; мета - застосування до осіб превентивних заходів безпеки.

Таким чином, теорія небезпечного стану – це окрема кримінологічна теорія, в якій обґрунтовується наявність причинного зв'язку між вчиненням злочину та небезпечним

станом людини. Основними представниками цього наукового напрямку є: Ч. Ломброзо, Р. Гарофало, Е. Феррі Ж. Пінталь. У зарубіжній кримінології дана теорія отримала назву «клінічна кримінологія» і є досить поширеною на відміну від вітчизняної кримінології.

Список використаних джерел

1. Бесчастний В. М., Назимко Є. С., Лосич С. В. Кримінологічні теорії : загальне поняття та характеристика окремих напрямів. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2017. № 1 (59). С. 91-104.
2. Кримінологія: підручник. За заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. К. : Національна академія управління, 2010. 496 с.
3. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
4. Энциклопедия юриста. Клиническая криминология. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_law
5. Денисов С. Ф., Юрасов А. В. Клінічна кримінологія: стан та проблеми розвитку. *Юридична наука*. 2011. №1. С. 161-165.
6. Иванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія: навч. посіб. 2-е вид., допов. та перероб. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 298 с.

Труш Л. І., здобувачка вищої освіти 3 курсу, група КЮ-191

Науковий керівник – **Козинець О.Г.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРАВО НА ЖИТТЯ. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Також кожен має право захищати своє життя і здоров'я, а також життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Право на життя є складним інститутом, що має різноманітні зв'язки і відносини з іншими правовими, державними та громадськими інститутами. Саме тому він має специфічні особливості у формуванні, функціонуванні та внутрішній побудові.

Чи тотожні поняття «право на життя» і «життя»? На нашу думку: «ні». Так, право на життя – це природна, невід'ємна від особистості та гарантована нормами внутрішнього законодавства, міжнародно-правовими актами можливість захисту недоторканності життя та свободи розпорядження ним. Таким чином, право на життя більшою мірою пов'язано з нормативним регулюванням, у той час як життя у розумінні сукупності біохімічних процесів, з моменту виникнення до припинення обумовлено і залежить лише від певних зовнішніх чинників, до яких не відноситься правотворчість у будь-яких формах. У свою чергу, право на життя, як і будь-яке інше суб'єктивне право, набуває свою цінність тільки в державі [2, с.27].

Право на життя – надзвичайно об'ємне поняття. Законодавство вводить цілу низку додаткових повноважень фізичної особи, об'єднуючи їх під загальним поняттям «право на життя».

За текстом Основного Закону можна визначити зміст права на життя, що включає:

по-перше, правомірну діяльність суб'єктів права (ніхто не може бути свавільно позбавлений життя, а праву на життя кореспондує обов'язок держави та інших суб'єктів права визнавати та не порушувати його);

по-друге, здійснення права на життя є реальною можливістю для людини вимагати від держави виконувати свій обов'язок – захищати життя людини (ця можливість реалізується через обов'язок держави криміналізувати вбивство та відмовитися від смертної кари як засобу кримінального покарання);

по-третє, кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (засобом реалізації цих конституційних положень є існування можливості необхідної оборони та крайньої необхідності) [1].